DOMSTOLENS DOM

4. juli 2000 *

I sag C-62/98,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent A. Caeiro samt B. Mongin og M. Afonso, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøger,

mod

Den Portugisiske Republik ved direktør L. Fernandes og konsulent M.L. Duarte, begge Juridisk Tjeneste, Direktoratet for EF-spørgsmål, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg på Portugals Ambassade, 33, allée Scheffer,

sagsøgt,

* Processprog: portugisisk.

angående en påstand om, at det fastslås, at Den Portugisiske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 3 og artikel 4, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 4055/86 af 22. december 1986 om anvendelse af princippet om fri udveksling af tjenesteydelser inden for søtransport mellem medlemsstaterne indbyrdes og mellem medlemsstaterne og tredjelande (EFT L 378, s. 1, berigtiget i EFT 1988 L 117, s. 33), idet den hverken har opsagt eller tilpasset de aftaler om handelsflåden, som den har indgået med Republikken Senegal, godkendt ved dekret nr. 99/79 af 14. september 1979, med Republikken Kap Verde, godkendt ved dekret nr. 119/79 af 7. november 1979, med Republikken Angola, godkendt ved dekret nr. 71/79 af 18. juli 1979, og med Den Demokratiske Republik São Tomé og Príncipe, godkendt ved dekret nr. 123/79 af 13. november 1979, således at statsborgere i Fællesskabet ydes en rimelig og fri adgang uden forskelsbehandling til de lastandele, som Den Portugisiske Republik er berettiget til i overensstemmelse med denne forordning,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene J.C. Moitinho de Almeida, D.A.O. Edward (refererende dommer), L. Sevón og R. Schintgen samt dommerne C. Gulmann, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm og M. Wathelet,

generaladvokat: J. Mischo
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 14. september 1999,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 20. oktober 1999,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 27. februar 1998 har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i medfør af EF-traktatens artikel 169 (nu artikel 226 EF) anlagt sag med påstand om, at det fastslås, at Den Portugisiske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 3 og artikel 4, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 4055/86 af 22. december 1986 om anvendelse af princippet om fri udveksling af tjenesteydelser inden for søtransport mellem medlemsstaterne indbyrdes og mellem medlemsstaterne og tredjelande (EFT L 378, s. 1, berigtiget i EFT 1988 L 117, s. 33), idet den hverken har opsagt eller tilpasset de aftaler om handelsflåden, som den har indgået med Republikken Senegal, godkendt ved dekret nr. 99/79 af 14. september 1979, med Republikken Kap Verde, godkendt ved dekret nr. 119/79 af 7. november 1979, med Republikken Angola, godkendt ved dekret nr. 71/79 af 18. juli 1979, og med Den Demokratiske Republik São Tomé og Príncipe, godkendt ved dekret nr. 123/79 af 13. november 1979, således at statsborgere i Fællesskabet ydes en rimelig og fri adgang uden forskelsbehandling til de lastandele, som Den Portugisiske Republik er berettiget til i overensstemmelse med denne forordning.

2 Kommissionen har i replikken gjort opmærksom på, at de nødvendige ændringer af aftalerne er blevet foretaget med undtagelse af aftalen med Republikken Angola (herefter »den omtvistede aftale«), og at det herefter kun er aftalen med dette land, der er genstand for sagen, da aftalen stadig ikke er blevet ændret.

Relevante fællesskabsbestemmelser

3 EF-traktatens artikel 234 (efter ændring nu artikel 307 EF) har følgende ordlyd:

»De rettigheder og forpligtelser, der følger af konventioner, som før denne traktats ikrafttræden er indgået mellem på den ene side en eller flere medlemsstater og på den anden side et eller flere tredjelande, berøres ikke af bestemmelserne i denne traktat.

I det omfang, disse konventioner er uforenelige med denne traktat, bringer den eller de pågældende medlemsstater alle egnede midler i anvendelse med henblik på at fjerne de konstaterede uoverensstemmelser. Om fornødent bistår medlemsstaterne hinanden i dette øjemed og indtager i påkommende tilfælde en fælles holdning.

Ved anvendelsen af de konventioner, der omtales i stk. 1, tager medlemsstaterne i betragtning, at de fordele, hvorom de hver især har givet tilsagn i denne traktat, indgår som integrerende dele af Fællesskabets tilblivelsesproces, og derfor uløseligt hænger sammen med oprettelsen af fælles institutioner, med overdragelsen af beføjelser til disse og med de andre medlemsstaters indrømmelse af samme fordele.«

4 Forordning nr. 4055/96 indeholder følgende bestemmelser:

Artikel 1, stk. 1:

»1. Fri adgang til at udføre søtransport mellem Fællesskabets medlemsstater samt mellem medlemsstater og tredjelande gælder for statsborgere i medlemsstaterne, såfremt de er hjemmehørende i en anden medlemsstat end den person, for hvem søtransporten udføres.«

Artikel 2:

»Uanset artikel 1 skal de før den 1. juli 1986 gældende ensidige, nationale restriktioner vedrørende sådan befordring af bestemte varer, som helt eller delvis måtte være forbeholdt skibe, der sejler under det nationale flag, ophæves gradvist og senest efter følgende tidsplan:

— befordring mellem medlemsstater med skibe, der fører en medlemsstats flag: 31. december 1989

— befordring mellem medlemsstater og tredjelande med skibe, der fører en medlemsstats flag: 31. december 1991

— befordring mellem medlemsstater og mellem medlemsstater og tredjelande med andre skibe: 1. januar 1993.«

Artikel 3:

»Arrangementer om lastfordeling i bestående bilaterale aftaler mellem medlemsstater og tredjelande, skal ophæves gradvis eller tilpasses i henhold til artikel 4.«

Artikel 4, stk. 1:

»1. Bestående arrangementer om lastfordeling, der ikke er ophævet gradvis i henhold til artikel 3, tilpasses i overensstemmelse med fællesskabsforskrifterne og skal navnlig:

a) for så vidt angår trafik, som er omfattet af FN's kodeks for linjekonferencer, være i overensstemmelse med denne kodeks og med medlemsstaternes forpligtelser i henhold til forordning (EØF) nr. 954/79

b) for så vidt angår trafik, som ikke er omfattet af FN's kodeks for linjekonferencer, tilpasses så snart som muligt og i hvert fald inden den 1. januar 1993, således at der ydes alle statsborgere i Fællesskabet, som defineret i artikel 1, en rimelig og fri adgang uden forskelsbehandling til de lastandele, de pågældende medlemsstater er berettiget til.«

5 I henhold til artikel 12 trådte forordning nr. 4055/86 i kraft den 1. januar 1987.

Den omtvistede aftale

6 Den omtvistede aftale blev indgået i juli 1979, dvs. flere år før Den Portugisiske Republiks tiltrædelse af Fællesskaberne den 1. januar 1986.

7 I den omtvistede aftales artikel VI bestemmes:

«1 — De kontraherende parter har lige adgang til søtransport af varer mellem havne i Den Portugisiske Republik og havne i Folkerepublikken Angola.

...

4 — Med henblik på at gennemføre denne aftale fastsætter de søfartsvirksomheder i Den Portugisiske Republik og Republikken Angola, som udpeges af de kompetente myndigheder, passende procedurer for at sikre en effektiv transport.«

8 I samme aftales artikel XV fastsættes det:

«...

2 — Nærværende aftale forbliver i kraft i tolv måneder efter den dato, hvor en af de kontraherende parter meddeler den anden kontraherende part, at den ønsker at opsige aftalen.«

9 I henhold til den omtvistede aftale er transporten af gods mellem de kontraherende parter forbeholdt fartøjer, som sejler under en af de kontraherende parters flag, eller som tilhører personer eller virksomheder, der er statsborgere eller har hjemsted i et af de to lande. Derved udelukkes fartøjer, som tilhører statsborgere i andre medlemsstater, fra den trafik, som er omfattet af denne aftale. De aftaler, som Den Portugisiske Republik har indgået med Republikken Senegal, Republikken Kap Verde og Den Demokratiske Republik São Tomé og Príncipe indeholdt også en sådan regel om lastfordeling.

Den administrative procedure

10 Da reglerne om lastfordeling i de ovennævnte aftaler, herunder den omtvistede aftale, er omfattet af forordning nr. 4055/86, særlig artikel 4, stk. 1, og skulle have været ændret for at blive bragt i overensstemmelse hermed, tilstillede Kommissionen Den Portugisiske Republik flere skrivelser.

11 Som svar på Kommissionens skrivelse af 3. december 1992 meddelte de portugisiske myndigheder ved skrivelse af 15. februar 1993, at de hele tiden havde været bevidst om deres forpligtelser i medfør af artikel 3 og 4 i forordning nr. 4055/86.

12 Da Den Portugisiske Republik ikke ændrede de ovennævnte aftaler tilstillede Kommissionen den en åbningsskrivelse den 9. november 1995.

13 I sit svar af 27. august 1996 erkendte den portugisiske regering, at det var nødvendigt at ændre de ovennævnte aftaler i lyset af artikel 3 og 4 i forordning nr. 4055/86. Den forklarede bl.a., at procedurerne med henblik på ændring eller opsigelse af aftalerne med de berørte lande allerede var påbegyndt, men at tilpasningen af forskellige årsager endnu ikke var gennemført. Endvidere bekræftede den igen, at reglerne om lastfordeling ikke blev anvendt, og at den, sammen med de lande, som aftalerne er indgået med, var indstillet på at garantere rederier i tredjelande alle de rettigheder, som følger af anvendelsen af forordning nr. 4055/86, uden nogen form for indskrænkninger af princippet om fri udveksling af tjenesteydelser.

14 Eftersom ingen aftale var blevet ændret eller opsagt inden for den af Kommissionen fastsatte frist, fremsatte Kommissionen en begrundet udtalelse den 6. juni 1997, hvori den opfordrede Den Portugisiske Republik til i overensstemmelse med traktatens 169 at træffe de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme udtalelsen inden for en frist på to måneder fra meddelelsen heraf.

15 I en skrivelse af 11. november 1997 forklarede de portugisiske myndigheder, at ændringsforslagene til de ovennævnte aftaler, der skulle bringe dem i overensstemmelse med princippet i forordning nr. 4055/86, ad diplomatisk vej allerede var blevet sendt til de berørte afrikanske lande, for at de kunne vurdere og ændre dem. De understregede i denne forbindelse, at af de fire berørte afrikanske lande havde Republikken Senegal og Republikken Kap Verde allerede givet samtykke til at revidere de nævnte aftaler, således som det var foreslået af Den Portugisiske Republik. Ved skrivelse af 19. marts 1998 tilstillede Den Portugisiske Republik Kommissionen nogle supplerende bemærkninger til sin skrivelse af 11. november 1997.

16 Da der ikke er gennemført konkrete ændringer, har Kommissionen den 27. februar 1988 anlagt nærværende sag.

Parternes argumenter

17 Kommissionen har gjort gældende, at forordning nr. 4055/86 har til formål at sikre fri udveksling af tjenesteydelser inden for søtransport mellem medlemsstaterne indbyrdes og mellem medlemsstaterne og tredjelande. I henhold til den omtvistede aftale er transporten af gods mellem parterne forbeholdt fartøjer, som sejler under en af parternes flag, eller som tilhører personer eller virksomheder, der er statsborgere eller har hjemsted i et af de to lande. Det følger heraf, at fartøjer, som tilhører statsborgere i andre medlemsstater, er udelukket fra den trafik, der er omfattet af aftalen. Kommissionen mener derfor, at aftalen skulle have været ændret for at blive bragt i overensstemmelse med forordning nr. 4055/86, særlig artikel 4, stk. 1.

18 Kommissionen har i denne sammenhæng anført, at artikel 2 i forordning nr. 4055/86 fastsætter de datoer, hvor tilpasningen af en aftale skulle være foretaget, og definerer således de eneste undtagelser fra den frie udveksling af tjenesteydelser inden for søtransport, som fastsat i forordningens artikel 1, stk. 1.

19 I henhold til artikel 4, stk. 1, litra b), i forordning nr. 4055/86 skulle aftalen for så vidt angår trafik, som ikke er omfattet af FN's kodeks for linjekonferencer, tilpasses så snart som muligt og i hvert fald inden den 1. januar 1993. For så vidt angår trafik, som er omfattet af FN's kodeks for linjekonferencer, som omhandlet i artikel 4, stk. 1, litra a), i den nævnte forordning, blev der ikke givet nogen frist til at foretage tilpasningerne.

20 Kommissionen har understreget, at uanset om trafikken er omfattet af artikel 4, stk. 1, litra a) eller b), i forordning nr. 4055/86, er den frist, inden for hvilken tilpasningen af den omtvistede aftale skulle være sket, forlængst overskredet. Den har endvidere gjort gældende, at den tid, der er gået, siden forordningen trådte i kraft, har været rigelig til at ændre eller, som en sidste udvej, opsige den omtvistede aftale, og til, at Den Portugisiske Republik kunne opfylde sine forpligtelser.

21 Den portugisiske regering har ikke bestridt, at det i medfør af artikel 3 og 4 i forordning nr. 4055/86 er nødvendigt at ændre ordlyden af reglerne om lastfordeling i den omtvistede aftale, og har understreget, at den med alle diplomatiske midler har forsøgt at få de angolanske myndigheder til at acceptere en sådan ændring. I mellemtiden har den portugisiske regering besluttet, at den

inden for rammerne af De Vest- og Centralafrikanske Staters Ministerkonference om Søtransport (MCWCS), udelukkende vil påberåbe sig de arrangementer om lastfordeling, som er anerkendt af alle medlemsstaterne.

22 Regeringen har anført, at eftersom forhandlingerne med Republikken Angola er vidt fremskredne og faktisk næsten afsluttede, og da man ikke anvender de arrangementer om lastfordeling, der er i strid med princippet om fri udveksling af tjenesteydelser, er Kommissionens sagsanlæg i henhold til traktatens artikel 169 forhastet og savner et retligt grundlag.

23 Der er intet retligt grundlag for Kommissionens sagsanlæg, da der ikke henvises til traktatens artikel 234. Der må tages hensyn til den retlige ramme, som er fastlagt ved denne bestemmelse, i begrundelsen for et sagsanlæg, som har til formål at opnå en ændring eller en opsigelse af en konvention indgået før tiltrædelsen af Fællesskaberne.

24 Den portugisiske regering finder, at der på baggrund af ordlyden af traktatens artikel 234 ikke foreligger et traktatbrud. Når der er tale om konventioner indgået før tiltrædelsen af Fællesskaberne, der helt eller delvist sætter EF-traktaten eller den afledte fællesskabsret ud af kraft, er medlemsstaterne i henhold til traktatens artikel 234, stk. 2, forpligtet til anvende alle egnede midler med henblik på at fjerne modstriden mellem en konventions- og en fællesskabsbestemmelse. Bestemmelsen pålægger dem dog ikke at nå et resultat i den forstand, at den kræver, at medlemsstaterne fjerner den konstaterede uoverensstemmelse uden hensyn til de juridiske konsekvenser og de politiske omkostninger.

25 Opsigelse af en aftale er ikke omfattet af begrebet »egnede midler« i bestemmelsens forstand. En opsigelse kan kun kræves i tilfælde, hvor det er oplagt, at tredjelandet ikke vil genforhandle aftalen. Det kan ikke kræves, at aftalen opsiges, blot fordi der er politiske eller andre vanskeligheder forbundet med at ændre aftalen.

26 Den portugisiske regering har gjort gældende, at artikel 234, stk. 2, må læses i sammenhæng med stk. 1, således at uoverensstemmelser skal fjernes på en måde, der påvirker retsreglerne i et tredjeland, som er part i en konvention indgået før medlemsstatens tiltrædelse af Fællesskaberne, mindst muligt og samtidig sikrer, at fællesskabsretten får fuld virkning.

27 Såfremt traktatens artikel 234, stk. 2, forpligtede medlemsstaterne til at opsige en konvention indgået før tiltrædelsen af Fællesskaberne i tilfælde, hvor det er umuligt eller meget vanskeligt at ændre de uforenelige regler ad diplomatisk vej, ville bestemmelsens andet punktum ikke give nogen mening. Medlemsstaten har nemlig hverken brug for hjælp eller assistance fra de andre medlemsstater for at kunne opsige en sådan konvention, da der er tale om en ensidig viljeserklæring.

28 Ifølge den portugisiske regering kan der kun undtagelsesvis og i ekstreme tilfælde foreligge en forpligtelse til at opsige en aftale i medfør af artikel 234, stk. 2. Da der er tale om en retsakt, som i princippet fører til et folkeretligt ansvar, vil en

opsigelse kun være berettiget, hvis to betingelser er opfyldt samtidigt, nemlig at en bestemmelse i en konvention indgået før en medlemsstats tiltrædelse af Fællesskaberne er fuldstændig uforenelig med fællesskabsretten, og at det er umuligt med politiske eller andre midler at beskytte Fællesskabets interesser på området.

29 I den foreliggende sag er den anden betingelse ikke opfyldt. De arrangementer om lastfordeling, som skal ændres, anvendes ikke, hvorfor deres formelle indhold ikke påvirker Fællesskabets interesser i en fuldstændig og effektiv gennemførelse af princippet om fri udveksling af tjenesteydelser inden for søtransport.

30 En opsigelse ville være et uforholdsmæssigt middel til at nå det mål, som er fastlagt i traktatens artikel 234, stk. 2, og ville i uforholdsmæssig grad tilsidesætte Den Portugisiske Republiks udenrigspolitiske interesser i forhold til Fællesskabets interesser, som i praksis ikke ville lide skade. En sådan opsigelse ville have en særdeles skadelig virkning på de diplomatiske, politiske og økonomiske relationer mellem Den Portugisiske Republik og Republikken Angola, der som land spiller en afgørende rolle i den portugisiske udenrigspolitik, og derfor er en vigtig del af Fællesskabets politikker inden for handel og udviklingssamarbejde.

31 Endelig kan man ifølge den portugisiske regering ikke se bort fra den krigstilstand og den konstante spænding, der hersker i Angola, og som gør det særdeles vanskeligt at opnå en normal udvikling af de diplomatiske forbindelser inden for områder, der hverken er af strategisk betydning eller prioriteres højt af dette land.

Domstolens bemærkninger

32 Indledningsvis bemærkes, at Kommissionen og Den Portugisiske Republik er enige om, at reglerne om lastfordeling i den omtvistede aftale gør det nødvendigt, at aftalen ændres, for at den kan blive forenelig med artikel 3 og 4 i forordning nr. 4055/86.

33 Det må konstateres, at den portugisiske regering i det foreliggende tilfælde ikke inden for de i forordning nr. 4055/86 fastsatte frister har kunnet gennemføre en ændring af aftalen ad diplomatisk vej.

34 Domstolen har allerede fastslået, at den pågældende medlemsstat under disse omstændigheder må opsige en sådan aftale, såfremt det er muligt i henhold til folkeretten (jf. i samme retning dom af 14.9.1999, sag C-170/98, Kommissionen mod Belgien, Sml. I, s. 5493, præmis 42).

35 Den portugisiske regering bestrider imidlertid, at der foreligger et traktatbrud, og angiver i det væsentlige tre grunde hertil.

36 Den gør for det første gældende, at Kommissionens sagsanlæg er forhastet set i lyset af, hvor vidt fremskredne forhandlingerne med Republikken Angola er.

37 Hertil bemærkes, at Kommissionen på grundlag af sine beføjelser og sin forpligtelse til at overvåge, at traktaten overholdes, er enekompetent til at afgøre, hvorvidt det må anses for formålstjenligt at indlede en traktatbrudsprocedure (jf. dom af 11.8.1995, sag C-431/92, Kommissionen mod Tyskland, Sml. I, s. 2189, præmis 22).

38 Den portugisiske regering har dernæst anført, at den krigstilstand og den konstante spænding, der hersker i Angola, kan begrunde, at den endnu ikke har opfyldt den omhandlede forpligtelse.

39 Det bemærkes i den forbindelse, at den omstændighed, at den politiske situation i et medkontraherende tredjeland er vanskelig, således som det er tilfældet i den foreliggende sag, ikke kan begrunde, at en medlemsstat vedbliver at tilsidesætte sine forpligtelser i henhold til traktaten (jf. dommen i sagen Kommissionen mod Belgien, præmis 42).

40 Endelig gør den portugisiske regering gældende, at traktatens artikel 234 for så vidt angår konventioner indgået mellem en medlemsstat og et tredjeland før medlemsstatens tiltrædelse ganske vist pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til at bringe alle egnede midler i anvendelse for at fjerne en uoverensstemmelse mellem en konventionsbestemmelse og en fællesskabsbestemmelse, men ikke undlader at tage hensyn til de juridiske konsekvenser og politiske omkostninger, som følger af denne forpligtelse. Der vil nemlig kun undtagelsesvis og i ekstreme tilfælde foreligge en opsigelsespligt i medfør af traktatens artikel 234. Ifølge regeringen vil en sådan opsigelse medføre, at dens udenrigspolitiske interesser på urimelig måde må vige for Fællesskabets interesser. Desuden burde Kommissionen have henvist til denne bestemmelse i begrundelsen for et sagsanlæg, som har til formål at opnå en opsigelse eller en ændring af en konvention indgået før tiltrædelsen.

41 Det skal herefter undersøges, under hvilke omstændigheder en medlemsstat kan opretholde bestemmelser, der er i strid med fællesskabsretten, under henvisning til en konvention indgået med et tredjeland før tiltrædelsen af Fællesskaberne.

42 Det bestemmes i traktatens artikel 234, stk. 1, at de rettigheder og forpligtelser, der følger af konventioner, som før traktatens ikrafttræden er indgået mellem på den ene side en eller flere medlemsstater og på den anden side et eller flere tredjelande, ikke berøres af bestemmelserne i traktaten. Artikel 234, stk. 2, forpligter dog medlemsstaterne til at bringe alle egnede midler i anvendelse med henblik på at fjerne eventuelle uoverensstemmelser mellem en sådan konvention og traktaten.

43 Artikel 234 har et generelt sigte, og den gælder for enhver folkeretlig aftale uanset formål, når aftalen kan have virkning for traktatens anvendelse (jf. dom af 14.10.1980, sag 812/79, Burgoa, Sml. s. 2787, præmis 6, og af 2.8.1993, sag C-158/91, Levy, Sml. I, s. 4287, præmis 11).

44 Som det fremgår af Burgoa-dommen, er formålet med artikel 234, stk. 1, i overensstemmelse med folkerettens principper [jf. artikel 30, stk. 4, litra b), i Wienerkonventionen af 1969 om traktatretten] at præcisere, at traktatens anvendelse ikke berører den pågældende medlemsstats forpligtelse til at respektere tredjelandes rettigheder, som følger af en tidligere konvention, og at overholde sine deraf følgende forpligtelser.

45 Det følger heraf, at Den Portugisiske Republik fortsat skal respektere de rettigheder, som Republikken Angola kan udlede af den omtvistede aftale.

46 Den omtvistede aftale indeholder imidlertid en regel (artikel XV), der udtrykkeligt giver de kontraherende parter mulighed for at opsige aftalen, hvorfor en opsigelse af aftalen fra Den Portugisiske Republiks side ikke kan krænke Republikken Angolas rettigheder i henhold til aftalen.

47 De forpligtelser, som påhviler Den Portugisiske Republik i henhold til artikel 3 og 4 i forordning nr. 4055/86, er derfor ikke berørt af princippet i traktatens artikel 234, stk. 1.

48 For så vidt angår den portugisiske regerings argument om, at der kun undtagelsesvis vil bestå en opsigelsespligt inden for rammerne af traktatens artikel 234, skal det blot fastslås, at grundlaget for den forpligtelse, som i det foreliggende tilfælde påhviler Den Portugisiske Republik, ikke er artikel 234, men forordning nr. 4055/86.

49 Det bemærkes endvidere, at selv om medlemsstaterne inden for rammerne af traktatens artikel 234 kan vælge, hvilke egnede midler der skal anvendes, er de

stadig forpligtet til at fjerne uoverensstemmelserne mellem en konvention indgået før deres tiltrædelse og traktaten. Støder en medlemsstat på problemer, som gør det umuligt at ændre en aftale, kan det derfor ikke udelukkes, at den må opsige aftalen.

50 Hvad angår argumentet om, at en sådan opsigelse vil medføre, at Den Portugisiske Republiks udenrigspolitiske interesser på urimelig måde må vige for Fællesskabets interesser, bemærkes, at der i traktatens artikel 234 allerede er foretaget en afvejning af en medlemsstats udenrigspolitiske interesser over for Fællesskabets interesser, idet bestemmelsen giver en medlemsstat ret til at undlade at anvende en fællesskabsbestemmelse for at kunne respektere tredjelandes rettigheder, som følger af en tidligere konvention, og overholde sine deraf følgende forpligtelser. Artiklen giver tillige medlemsstaterne ret til at vælge de egnede midler til at gøre aftalen forenelig med fællesskabsretten.

51 Hvad endelig angår argumentet om, at der ikke er noget retligt grundlag for, Kommissionens sagsanlæg, fordi Kommissionen ikke har henvist til traktatens artikel 234, skal det blot bemærkes, at Kommissionens påstand i den foreliggende sag er støttet på forordning nr. 4055/86.

52 Det må herefter fastslås, at Den Portugisiske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 3 og artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 4055/86,

idet den hverken har opsagt eller tilpasset den omtvistede aftale, således at statsborgere i Fællesskabet ydes en rimelig og fri adgang uden forskelsbehandling til de lastandele, som Den Portugisiske Republik er berettiget til i overensstemmelse med denne forordning.

Sagens omkostninger

53 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Kommissionen har nedlagt påstand om, at Den Portugisiske Republik tilpligtes at betale sagens omkostninger. Den Portugisiske Republik har tabt sagen og bør derfor pålægges at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1) **Den Portugisiske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 3 og artikel 4, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 4055/86 af**

22. december 1986 om anvendelse af princippet om fri udveksling af tjenesteydelser inden for søtransport mellem medlemsstaterne indbyrdes og mellem medlemsstaterne og tredjelande, idet den hverken har opsagt eller tilpasset den aftale om handelsflåden, som den har indgået med Republikken Angola, således at statsborgere i Fællesskabet ydes en rimelig og fri adgang uden forskelsbehandling til de lastandele, som Den Portugisiske Republik er berettiget til i overensstemmelse med denne forordning.

2) Den Portugisiske Republik betaler sagens omkostninger.

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida Edward Sevón

Schintgen Gulmann Puissochet Hirsch

Jann Ragnemalm Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 4. juli 2000.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær Præsident